

KORTRIJK

RAPPORT VAN DE VISITATIECOMMISSIE STEDENFONDS 2011

ELAN AANHOUDE EN SYNERGIE MAKEN TUSSEN STENEN EN MENSEN

INHOUD

1	Situering van de visitaties	3
2	De visitatie van Kortrijk	5
3	Strategische koers en bestuurlijke organisatie	6
4	De effecten in de beleidsovereenkomst	9
4.1	Tevredenheid van de inwoners	9
4.2	Betrokkenheid van de burger	10
4.3	Sociale cohesie versterkt	12
4.4	Vitale wijken	13
4.5	Fysieke woonomgeving	13
5	Het stedenfonds als instrument	15
6	Kindvriendelijkheid	17
7	Besluit van de visitatiecommissie	21
8	Bijlagen	23
8.1	Leden visitatiecommissie	23
8.2	Aanwezigen stakeholdersgesprek	23
8.3	Dagverloop en agenda visitatie Kortrijk op 30 maart 2011	24
8.4	Aandeel Kortrijk in het stedenfonds	26
8.5	Aanbevelingen van de visitatiecommissie van 2005	26

1. SITUERING VAN DE VISITATIES

Aanleiding van de visitatie

In de eerste helft van 2011 werden de dertien Vlaamse centrumsteden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) 'gevisiteerd' in opdracht van de Vlaamse Regering.

Die visitaties vinden hun oorsprong in de regelgeving over het Vlaamse Stedenfonds. In het decreet Stedenfonds (2002) wordt de visitatie omschreven als een halfwegevaluatie van de beleidsovereenkomst die de Vlaamse overheid afsluit met de steden en de VGC in het kader van het Stedenfonds. In 2005 vond een eerste visitatie van de centrumsteden en de VGC plaats onder leiding van de professoren Filip De Rynck (Hogeschool Gent) en Pieter Tops (Universiteit Tilburg), gericht op de evaluatie van de beleidsovereenkomsten voor de periode 2003-2007. De visitatie 2011 is de tweede visitatie sinds de oprichting van het Stedenfonds en is gericht op de evaluatie van de beleidsovereenkomsten voor de periode 2008-2013.

De uitgangspunten en de aanpak ('format') die deze visitatiecommissie heeft gehanteerd, zijn uitgebreid beschreven in een apart document dat toegelicht werd aan de stadsbesturen. De kernelementen daarin zijn:

- voortbouwen op de methodiek die door de visitatiecommissie van 2005 werd gehanteerd, weliswaar wetende dat de effecten van het Stedenfonds inmiddels over een langere periode waarneembaar zijn;
- nastreven van een inhoudelijke meerwaarde voor de steden en het stedenbeleid. De visitatiecommissie wil meedenken met de steden rond het aanpakken van actuele maatschappelijke uitdagingen, alsook rond het inzetten van het Stedenfonds als hefboom voor stedelijke ontwikkeling;
- hanteren van een open dialoog en een participatieve en integrale procesvoering. Daarbij is het perspectief op leren en verbeteren gericht, worden inzichten van diverse stakeholders gecombineerd en worden thema's besproken vanuit een multisectorale invalshoek.

Samenstelling van de visitatiecommissie

De visitaties werden uitgevoerd door een externe visitatiecommissie die bestond uit acht tot tien personen. Het voorzitterschap en de gespreksleiding waren alternerend in handen van prof. dr. Herwig Reynaert (hoogleraar en decaan aan de Universiteit Gent) en prof. dr. Arno Korsten (emeritus hoogleraar aan de Open Universiteit Nederland en bijzonder hoogleraar aan de Universiteit Maastricht). De voorzitters werden bijgestaan door een coördinatieteam van IDEA Consult en door thematische experts uit academische kringen en ervaringsdeskundigen uit andere centrumsteden. Vertegenwoordigers van het team Stedenbeleid en het Kenniscentrum Vlaamse steden woonden de visitaties bij als waarnemer.

Gespreksonderwerpen

De visitaties verliepen volgens een vast gespreksschema. Per stad werden de volgende thema's behandeld:

- aspecten van strategische organisatie, in het bijzonder de bestuurlijke organisatie, de strategische planning, de verhoudingen tussen politiek en administratie, en de relatie tussen bestuur en samenleving;
- de maatschappelijke effecten en de strategische doelstellingen die het stadsbestuur vooropstelde in de beleidsovereenkomst 2008-2013. Zoals hierboven is gesteld, is de evaluatie van de overeenkomst het centrale opzet van de visitatie;
- het Stedenfonds als instrument voor stedenbeleid. De Vlaamse overheid wil namelijk deze visitatieronde aangrijpen om het instrument Stedenfonds te optimaliseren en zo mogelijk het hefboomkarakter ervan te versterken;

- een of twee maatschappelijke uitdagingen, gekozen uit een lijst van tien thema's, die de steden in overleg met het Kenniscentrum Vlaamse steden en de Vlaamse overheid hadden opgesteld. Daarbij dienden de steden minstens een van de volgende drie thema's te kiezen:
- kansarmoede in de stad: hefboomen, tools en kansen voor de stad;
- kindvriendelijkheid als toets voor een open, toegankelijke en aangename stad voor iedereen;
- de strategische organisatie van stadsbesturen.

Naast het eerste thema, konden de steden nog een tweede thema selecteren uit de gemeenschappelijke lijst.

De eerste drie agendapunten (strategische organisatie, beleidsovereenkomst en Stedenfonds) werden doorgaans voor de middag besproken met burgemeester en schepenen, aangevuld met leden van het managementteam. De themasessies vonden na de middag plaats en werden gehouden met ambtenaren en medewerkers. Door die verschillende samenstelling kon de visitatiecommissie luisteren naar de zienswijze van mensen op verschillende posities in de organisatie.

Vorbereiding en bronnen

Aan elke visitatie ging een grondige voorbereiding vooraf. De stadsbesturen stelden enerzijds een voortgangsrapport op, waarin ze reflecteerden (evolutie van de effecten) en rapporteerden (behalen van de doelstellingen) over de beleidsovereenkomst. Daarnaast schreven ze themapapers over de gekozen maatschappelijke thema's. Daarin maakten ze duidelijk hoe ze een bepaalde maatschappelijke uitdaging aanpakten, op welke grenzen ze stootten en welke onderwerpen ze met de visitatiecommissie wilden bespreken.

Aanvullend op die voorbereiding vanuit het stadsbestuur, hadden leden van de visitatiecommissie ook een voorbereidend gesprek met private stakeholders rond de gekozen maatschappelijke thema's (stakeholdersgesprekken).

Samengevat zijn de visitatierapporten gebaseerd op de volgende informatiebronnen:

- het rapport van de vorige visitatie (2005);
- de beleidsovereenkomst voor de periode 2008-2013;
- de voortgangsrapportage van het stadsbestuur;
- rapport 'Stedenfonds 2008-2013 Maatschappelijke effecten en indicatoren: update 2010' van de Studiedienst van de Vlaamse Regering;
- de inhoud van themapapers die het stadsbestuur heeft opgesteld;
- informatie uit stakeholdersgesprekken die aan de visitatiedag voorafgingen;
- gesprekken van de visitatiecommissie met burgemeester, schepenen en ambtenaren ter plaatse (visitatie);
- aanvullende informatie en documenten die het stadsbestuur heeft verstrekt.

2. DE VISITATIE VAN KORTRIJK

De visitatie in Kortrijk vond plaats op 30 maart 2011. Een overzicht van de leden van de visitatiecommissie is als bijlage achteraan in dit rapport opgenomen.

De onderwerpen die aan bod kwamen tijdens de visitatiedag, volgen grosso modo de hoofdstructuur die in vorig hoofdstuk werd beschreven:

- aspecten van strategische organisatie, meer in het bijzonder de evolutie die het stadsbestuur onderging in relatie tot de aanbevelingen die in het visitatierapport van 2005 werden geformuleerd;
- de maatschappelijke effecten en de strategische doelstellingen die het stadsbestuur voorop stelde in de beleidsovereenkomst 2008-2013;
- het Stedenfonds als instrument voor stedenbeleid;
- het thema kindvriendelijkheid.

Het thema kindvriendelijkheid werd door het Kortrijkse stadsbestuur bewust gekozen. Dit thema sluit aan bij de geactualiseerde beleidsvisie van het bestuur die streeft naar een warme, leefbare centrumstad op mensenmaat en die focust op een 'jong' Kortrijk. De keuze voor het thema is ook ingegeven door de negatieve demografische evolutie en de lage tevredenheid bij inwoners over speelvoorzieningen voor kinderen en over uitgaansmogelijkheden. Zoals in deel 6 zal worden toegelicht vindt de visitatiecommissie 'kindvriendelijkheid' een moedige keuze, omdat het bestuur zelf nog zoekende is en nog geen palmares heeft voor te leggen.

Een uitgebreide agenda van de visitatiedag is opgenomen als bijlage.

Dit visitatierapport volgt de structuur van de besprekingen. De aanbevelingen van de visitatiecommissie worden cursief weergegeven zodat ze gemakkelijk kunnen worden teruggevonden.

Voorafgaand aan de visitatie

Het voortgangsrapport dat het Kortrijkse stadsbestuur eind 2010 opmaakte was van een goede kwaliteit. Er werd in de inleiding duidelijk aangegeven hoe het stadsbestuur met de adviezen van de visitatiecommissie in 2005 is omgegaan en welke nieuwe stappen sindsdien zijn gezet. Ook de analyse die het bestuur telkens maakte bij de vooropgestelde maatschappelijke effecten had diepgang, was eerlijk en voldoende zelfkritisch.

De themapaper rond 'kindvriendelijkheid', opgemaakt door het Kortrijkse stadsbestuur, liet doorschijnen dat er binnen de organisatie nog wordt geworsteld met dit thema. Het is een zoekende tekst die uitwaaiert over interessante aspecten, maar waarin essentiële zaken onderbelicht blijven. Het toont ook een (voorlopig) gebrek aan een scherpe visie. Maar dit laatste blijkt nu juist één van de redenen waarom het Kortrijkse bestuur dit thema op de agenda van de visitatiedag zette.

Min of meer dezelfde mening over de themapaper kwam bovendien op een aan de visitatiedag voorafgaande bijeenkomst van externe stakeholders uit Kortrijk. Op 24 februari 2011 gebruikten Kortrijkse sleutelfiguren deze themapaper om te discussiëren over de problemen, de opportuniteiten en het beleid van het Kortrijkse stadsbestuur rond kind- en gezinsvriendelijkheid. Deze bijeenkomst verliep in een open sfeer en zorgde voor bijkomende inzichten over de kindvriendelijkheid in Kortrijk (zie verder: deel 6)

3. STRATEGISCHE KOERS EN BESTUURLIJKE ORGANISATIE

Het thema 'strategische organisatie' werd tijdens de visitatiedag niet in een aparte themasessie behandeld. Het kwam wel aan bod tijdens de voormiddagsessie met het college van burgemeester en schepenen en tijdens de sessies met de leidende ambtenaren in de voor- en namiddag. Het stadsbestuur had er overigens zelf een hoofdstuk aan gewijd in haar voortgangsrapport. Vandaar dat de visitatiecommissie er in dit hoofdstuk beknopt op ingaat.

Van een materiële naar een gemengde focus

Het Kortrijkse stadsbestuur investeerde de afgelopen jaren sterk in fysiek-ruimtelijke stadsprojecten. "Van 15 miljoen euro in 2000 naar bijna 30 miljoen vandaag". De vorige visitatiecommissie waarschuwde het stadsbestuur dan ook voor een 'overdrive' die mogelijks haar doel voorbij schiet en een hypotheek legt op andere noodzakelijke ingrepen.

Het Kortrijkse stadsbestuur geeft toe dat er soms sprake was van een zekere 'overdrive'. Het zette ook delen van de stedelijke organisatie onder druk. Zo is er binnen het Kortrijkse bestuur heel wat ambtelijke capaciteit aanwezig maar de administratie kon de afgelopen jaren niet altijd de 'drive' rond de stadsprojecten volgen. Niettemin werden weinig 'fouten' gemaakt en kan fier worden teruggekeken. Het heeft in positieve termen ook geleid tot een betere planning en tot het duidelijker afbakenen van wat het bestuur best zelf doet en wat kan worden uitbesteed. Het bestuur maakte de afgelopen jaren graag gebruik van de lage rente, maar heeft op dit moment niet de mogelijkheid om de investeringsgraad nog verder op te trekken ("de schulden moeten binnen de perken blijven"). De snelle opeenvolging van ingrijpende fysiek-ruimtelijke projecten is bijgevolg vertraagd en de ontwikkeling ervan verloopt voorzigtiger (bijvoorbeeld 'Kortrijk Weide', Stationsomgeving en BibLLL+). Dit ligt niet alleen aan het temporiseren door het stadsbestuur, maar ook aan de geplogenheden van overheidsprocedures en -regels. Zo zouden ruimtelijke uitvoeringsplannen voor KMO-zones, van belang voor jobcreatie, tergend traag worden vergund. "Er zijn in Vlaanderen vrij veel tussenstations en elk wil zijn zeg doen. In Wallonië gaat het sneller en minder omslachtig. KMO's zijn daar gevoelig voor".

Het stadsbestuur gaf de visitatiecommissie mee dat het in de toekomst zal blijven investeren in fysiek-ruimtelijke projecten, maar dat ze een beter evenwicht wenst na te streven met investeringen die minder tastbaar en zichtbaar zijn. Deze evolutie hangt voor een deel samen met de prioriteiten die de burgemeester stelt. Burgemeester De Clerck zette zijn schouders bij voorkeur onder stadsontwikkelingsprojecten, focuste op uitwendige profilering en hanteerde de slagzin 'Kortrijk, stad van innovatie, creatie en design'. Waarnemend burgemeester Lybeer plaatst eerder de sociaal-maatschappelijke thema's sterker op de agenda en ziet Kortrijk veeleer als een warme stad op mensenmaat. "We gaan nu meer immateriële realisaties nastreven, het ambitieniveau ligt op een leefbare stad". Van een totale omslag is evenwel geen sprake, omdat het bestuur bewust kiest voor beide sporen. De visitatiecommissie merkte tijdens de gesprekken evenwel op dat de synergie tussen beide sporen niet voor iedereen duidelijk is. De commissie adviseert om hierin verheldering te brengen.

De visitatiecommissie waardeert de investeringen die het stadsbestuur van Kortrijk de afgelopen jaren deed in de binnenstad (bijvoorbeeld op het Buda-eiland, bij de Leiewerken, op Kortrijk Weide, de heraanleg van grote invalswegen) en in de omliggende gebieden (bijvoorbeeld de talrijke kleinschalige projecten in de deelgemeenten), inclusief wat nog op de planning staat. Deze inhaalbeweging, aangedreven door een ondernemend politiek leiderschap, zette Kortrijk opnieuw prominenter op de culturele, commerciële en creatieve kaart. Evenzeer kan de visitatiecommissie zich vinden in de zoektocht van het stadsbestuur naar een beter evenwicht tussen materiële en immateriële investeringen.

De visitatiecommissie kan tevens enkele Kortrijkse sleutelfiguren volgen die stellen dat het inzetten op meerdere strategische lijnen de nood met zich meebrengt aan een wervende visie die dergelijke zaken (ver)bindt. Het blijft zoeken naar een identiteit die de stad Kortrijk typeert. Momenteel overheerst een diffuus beeld. Volgens enkele andere Kortrijkse actoren zou een overkoepelende visie stilaan vorm en inhoud krijgen, maar wenst men het 'verbinden' niet te forceren.

De visitatiecommissie raadt het (toekomstige) bestuur aan om de toekomstambitie van het bestuur te herformuleren en daarin de evenwichten te verduidelijken tussen harde en zachte investeringen en de prioritaire speerpunten. Deze basis is ook noodzakelijk om aan branding of citymarketing te doen.

Naar een nieuw organogram

Hoewel de samenwerking tussen de verschillende directies is verbeterd en de matrixstructuur meer dan voldoet, maakt het Kortrijkse stadsbestuur momenteel werk van een nieuw organogram. De achterliggende reden is dat het bestuur vindt dat de stedelijke organisatie "meer naar buiten moet kijken en meer naar buiten moet gaan". Dat vraagt niet alleen een andere cultuur, maar ook een andere structuur. De huidige zes directies en vijf ondersteunende diensten zullen worden ondergebracht in een nieuw 'dynamisch stuurwiel' bestaande uit twee grote beleidsdirecties en één ondersteunende beheersdirectie. De beheersdirectie, 'Domus' genaamd, zal focussen op het algemeen beheer (personeel, facility, ICT, juridische zaken, boekhouding, etc.). De twee andere directies zullen elk een specifieke focus hebben: 'ruimte' en 'mens'. Het OCMW ziet men naast deze twee directies functioneren. Het managementteam zal deze twee directies en het 'domus' verhaal overkoepelen. Dat betekent dat het managementteam zal samenvallen met de directieraad, wat vooralsnog niet het geval is. Waar het managementteam momenteel focust op het management van de stedelijke organisatie, werkt de directieraad vooral rond inhoudelijke dossiers. In de nieuwe structuur komt naast de stadssecretaris en de financieel beheerder een cel 'strategische coördinatie en communicatie'. Deze cel werd in 2008 opgericht en werkt inhoudelijk mee aan de strategische lijnen, projecten, monitoring, samenwerkingsverbanden, etc.

De visitatiecommissie is benieuwd naar de uitkomst op langere termijn van deze nieuwe structuur. Een beperkt aantal grote clusters kan inderdaad positief doorwerken op de interne samenwerking. De vraag waarmee de commissie worstelt is of deze structuur ook de netwerking met externe actoren kan versterken, wat zoals hierboven is toegelicht, de motivatie vormt van de reorganisatie.

In het visitatierapport uit 2005 was de toenmalige visitatiecommissie positief, maar zij stond ook kritisch ten opzichte van de invoering van een rastermanager die als een soort 'vrijbuiters' complexe dossiers en projecten opzoekt, nieuwe vormen van burgerparticipatie introduceert en actief een rol opneemt inzake strategische communicatie. De commissie vroeg zich af hoe het stadsbestuur deze functie anno 2011 evalueert en kreeg te horen dat dé rastermanager niet meer bestaat, maar dat "alle leidende ambtenaren eigenlijk een rastermanager moeten zijn". Iedereen moet binnen en buiten de stedelijke organisatie durven kijken en handelen.

De visitatiecommissie ziet het implementeren van dit nieuw organogram vooral als een manier om de interne werking beter te regisseren. Nochtans wil het stadsbestuur, zoals al aangegeven, door deze interne verandering ook beter 'naar buiten' kijken.

De visitatiecommissie weet dat een goede interne organisatie de 'blik naar buiten' kan verbeteren, maar adviseert het Kortrijkse bestuur ook met betrekking tot dat laatste vooral het vermogen verder te ontwikkelen om sturend op treden in een complexe stedelijke omgeving waarop ook tal van (semi-)private actoren hun stempel willen drukken.

Een collegiaal college?

Het Kortrijkse college van burgemeester en schepenen zou volgens bepaalde Kortrijkse sleutelfiguren in de vorige legislatuur minder collegiaal gewerkt hebben dan nu het geval is. Anderen spreken dit dan weer tegen. “De ‘cavalier seuls’ zijn er nog steeds.” Om de collegialiteit te versterken werden in 2006 zogenaamde ‘tandemschepenen’ ingevoerd waarbij bepaalde bevoegdheden (bijvoorbeeld inzake publieke ruimte of gebiedswerking) werden verdeeld over twee schepenen. Momenteel zouden in de praktijk niet zelden vier of meer schepenen (moeten) samenwerken aan een dossier. Dergelijke aanpak verloopt niet altijd even vlot, maar blijkt wel noodzakelijk om met de complexiteit om te gaan. Zo is het voor ambtenaren soms zoeken wie ze waar en wanneer moeten inspireren en/of volgen.

Zoals al aangehaald worden er tal van politieke keuzes gemaakt die niet altijd even sterk verbonden zijn. Toch zou er een iets groter politiek en ambtelijk draagvlak bestaan voor de gemaakte beleidskeuzes in vergelijking met de vorige legislatuur. Er lijkt binnen het college meer ruimte gekomen voor overleg en afstemming. De verhoudingen tussen het huidige college en de stedelijke administratie worden doorgaans als positief beoordeeld. Er zouden relatief veel rechtstreekse lijnen bestaan tussen Kortrijkse politici en ambtenaren en bovendien is er een vrij sterke traditie om ambtenaren te betrekken bij een overleg van het college.

De relatie tussen Kortrijkse politici en het OCMW zou dan weer voor verbetering vatbaar zijn, vooral op politiek en strategisch niveau. De toetreding van de OCMW-voorzit(s)ter tot het college in de volgende legislatuur zal zeker de relatie ten goede komen. Kortrijkse ambtenaren en OCMW-medewerkers staan meer met elkaar in contact, ondanks duidelijke verschillen in bedrijfscultuur. Het idee van ‘shared services’ wordt momenteel uitgewerkt waarbij het ernaar uit ziet dat de middelen zullen worden samengebracht rond groendienst, facility (gezamenlijk aankopen van energie, economaat, delen van wagenpark,...), personeelsbeheer en het beheer van kunstwerken. Ook voor de Beleids- en Beheerscyclus hebben de stad en het OCMW geopteerd om het traject samen uit te werken. Er werd één projectleider hiervoor aangeduid. Een mooi voorbeeld van een operationele samenwerking tussen het Kortrijkse bestuur en het OCMW betreft ook de bouwblokrenovatie (zie verder: deel 6).

4. DE EFFECTEN IN DE BELEIDSOVEREENKOMST

In het kader van het Vlaamse stedenbeleid werd tussen het Kortrijkse stadsbestuur en de Vlaamse overheid een beleidsovereenkomst afgesloten voor de periode 2008-2013. Daarin wordt beschreven welke maatschappelijke effecten het stadsbestuur voor ogen heeft en welke doelstellingen ze wil behalen met de Stedenfondsmiddelen.

Het stadsbestuur van Kortrijk verkoos om volgende maatschappelijke effecten centraal te stellen:

- de tevredenheid van de inwoners is verhoogd;
- de betrokkenheid van de burger bij beleid van de stad en van de wijk is verhoogd;
- de sociale cohesie is versterkt;
- vitale wijken;
- de fysieke woonomgeving is verbeterd.

Tijdens de visitatie werd met het stadsbestuur stilgestaan bij de evolutie van die effecten in de voorbije jaren en bij de inspanningen en de initiatieven van het stadsbestuur en de stedelijke diensten om die effecten te realiseren.

Om de evolutie van de vooropgestelde effecten in beeld te brengen kon het stadsbestuur een beroep doen op een voorbereidend dossier dat werd opgesteld door de Studiedienst van de Vlaamse Regering en het team Stedenbeleid. Ook de visitatiecommissie maakte graag gebruik van die informatie. De relevante gegevens per effect worden in dit rapport weergegeven in blauwe kaderteksten.

4.1 Tevredenheid van de inwoners

Evolutie van het effect in cijfers

- In het algemeen ligt de tevredenheid van de inwoners over hun stad en buurt iets lager dan in de meeste andere centrumsteden. In Kortrijk is de tevredenheid over de stad (71%) minder groot dan deze over de buurt (79%).
- Op meer specifieke domeinen is het beeld diffuus: de tevredenheid is soms relatief hoog (bijvoorbeeld over het aanbod aan sport en cultuur), soms relatief laag (aanbod inzake het uitgaansleven en recreatievoorzieningen).
- De inwoners van Kortrijk zijn significant minder fier over hun stad dan de gemiddelde inwoners van de Vlaamse centrumsteden. Zes op tien inwoners in Kortrijk zijn fier op hun stad.

Rapport Stedenfonds 2008-2013 Maatschappelijke effecten en indicatoren: update 2010

De matige tevredenheid van de inwoners over de stad wijt het bestuur aan het feit dat de stad te lang heeft geteerd op vervlogen successen en pas sinds de afgelopen jaren via verschillende grootschalige stadsprojecten werkt aan een fysiek-ruimtelijke metamorfose van de stad. De stad was de voorbije jaren bovendien een werf. Het Kortrijkse bestuur verwacht dat de fierheid en tevredenheid zullen stijgen omdat ingrijpende stadsprojecten meer en meer worden opgeleverd. "Veel werven zijn gerealiseerd. De druk is wat van de ketel." Zoals reeds aangehaald wenst het Kortrijkse stadsbestuur in de toekomst verder te investeren in fysiek-ruimtelijke ingrepen, maar tevens meer aandacht te besteden aan immateriële en sociale projecten. De commissie wil het stadsbestuur adviseren om het sociale spoor niet als een andere weg te zien, maar te integreren in fysieke stadsontwikkelingsprojecten. Het stadsbestuur van Antwerpen bijvoorbeeld illustreert met de aanpak van het 'De Coninckplein' hoe beide sporen in elkaar kunnen haken.

De visitatiecommissie adviseert het stadsbestuur om het materiële en het immateriële spoor niet als twee gescheiden werelden te zien, maar ze in hun samenhang toe te passen in stadsprojecten.

De commissie vraagt zich af in welke mate er verschil is in fierheid over de stad tussen de inwoners van het Kortrijkse centrum en de inwoners van de deelgemeenten. Zoals verder aan bod komt (zie 4.2), identificeren nogal wat Kortrijkzanen zich veeleer met hun eigen deelgemeente dan met de 'fusiestad'. Aangezien de tevredenheid over het aanbod aan recreatievoorzieningen relatief laag ligt en de stad kinderen en jonge gezinnen wenst aan te trekken (zie verder: deel 6), lijkt het ook aangewezen te weten te komen waar de problematiek prominent aanwezig is en waar minder. Allicht kunnen de Buurtmonitor en de recente Gebiedsmonitor die het Kortrijkse stadsbestuur opmaakte, een preciezer beeld opleveren per buurt of gebied. Ook de Stadsmonitor kan hier nuttig zijn. Zo ging de Antwerpse Studiedienst Stadsobservatie in op het aanbod van het Vlaamse stedenbeleid om bijkomende inwoners te bevragen bij de stadsmonitorsurvey en analyseerde deze grotere dataset om per stadsdeel of wijk bruikbare cijfers te verkrijgen.

De visitatiecommissie adviseert het Kortrijkse stadsbestuur om per deelgemeente en wijk een grondige analyse te maken over het aanwezige aanbod en de ontbrekende noden inzake recreatievoorzieningen, in het bijzonder voor kinderen.

4.2 Betrokkenheid van de burger

Evolutie van het effect in cijfers

- Voor wat betreft het actief iets doen om de buurt of stad te verbeteren, zijn er weinig verschillen met de meeste andere steden. Ongeveer 16% van de Kortrijkzanen is effectief actief geweest.
- 27,4% van de inwoners uit Kortrijk vindt dat het stadsbestuur hen voldoende raadpleegt. Daarmee scoort Kortrijk gemiddeld in vergelijking met de andere centrumsteden.
- Bijna 42% van de Kortrijkzanen zegt bereid te zijn mee te praten over wat er in de stad gebeurt. Tussen de steden zien we weinig verschillen.
- De Kortrijkzaan voelt zich relatief goed geïnformeerd over en door de stad (in vergelijking met de meeste andere centrumsteden). 56% is tevreden.

Rapport Stedenfonds 2008-2013 Maatschappelijke effecten en indicatoren: update 2010

Van informeren naar inspraak

Bovenstaande cijfers tonen aan dat de Kortrijkzaan niet echt meer of minder betrokken is bij het beleid dan inwoners uit andere centrumsteden. Het stadsbestuur hoopt in de toekomst meer positieve resultaten te kunnen voorleggen dankzij de talrijke initiatieven, waar zij ook nieuwe multimediale technieken aanwendt zoals gebiedsinfoflashes, gebiedswebsites, een algemeen stadsnummer (1777) en inspraakmomenten. Concrete projecten tonen aan dat de betrokkenheid van de burger tijdswinst kan opleveren en de kwaliteit omhoog kan tillen.

Het Kortrijkse bestuur geeft aan dat vooral vooruitgang werd geboekt bij het informeren van de burger, maar dat de stap naar echte inspraak bij beleidsbeslissingen nog moet worden gezet. Bedoeling is via gebiedswerking in de toekomst experimenten op te zetten waarbij burgers ook meer bij beleidsbeslissingen en -uitvoeringen worden betrokken. Zo lopen in Bissegem en Bellegem processen waarbij inwoners kunnen aangeven welke dienstverlening voor hen belangrijk is en hoe ze die graag georganiseerd zouden zien. Ook bij stadsprojecten en bij de opmaak van masterplannen tracht het Kortrijkse bestuur kwaliteitsvolle inspraakprocessen te organiseren zodat een gedragen project zich kan ontwikkelen. Een schoolvoorbeeld is hier het project Sint-Denijsstraat. Ook bij het Vetex-project, een project in de wijk Overleie, het project Heerlijke Heulebeek, etc. worden burgers betrokken. Ook wordt het werken van onderuit meer en meer naar voor geschoven. Zo subsidieerde het Kortrijkse stadsbestuur in 2009 86 initiatiefnemers die projecten en acties van onderuit ontwikkelden.

De visitatiecommissie waardeert de talrijke initiatieven die de Kortrijkzanen moeten aanzetten tot participatie, maar adviseert het Kortrijkse stadsbestuur om nog verdere stappen te zetten in de evolutie van 'informatie' naar 'inspraak'. Bovendien moet het bestuur erover waken dat het betrekken van burgers geen 'routine' wordt, maar een permanent zoeken blijft naar de stem van de basis (bottom up).

Het stadsbestuur stelt terecht dat inzake bewonersparticipatie en burgerbetrokkenheid ook de burgers nog een leertraject af te leggen hebben. Alvast is het de ambitie van het bestuur om vele doelgroepen te bereiken (niet enkel de mondige burgers) en het debat ook voorbij de eigen straat te tillen. Bij bouwprojecten gaat het bestuur systematisch ruimer uitnodigen dan de directe omwonenden, dit om voldoende evenwicht te bekomen tussen private belangen van de buurt en het ruimere stadsbelang. Een echt sterk stadsdebat voeren over de strategische keuzes voor Kortrijk, is net als in andere centrumsteden, nog een grote uitdaging.

Gebiedswerking: lastige knopen doorgehakt

Het Kortrijkse stadsbestuur heeft de Stedenfondsmiddelen in deze legislatuur gericht ingezet op gebiedswerking. "Gebiedswerking was maar mogelijk dankzij het Stedenfonds". Het bestuur wou bewust inzetten op iets dat veeleer een immaterieel karakter heeft. "We hebben de afgelopen jaren misschien te veel contact gehad met architecten en te weinig met de bewoners".

In 2005 was de gebiedswerking in volle evolutie. Er waren veel vragen en onduidelijkheden omtrent het concept en het Kortrijkse bestuur was op zoek naar de juiste methodiek, structuur en inbedding. Dat is nu anders: de doelen zijn verhelderd, er is een breed draagvlak, de afstemming is grotendeels bereikt (vooral met betrekking tot de koppeling van de ontmoetingscentra met de gebiedswerking), de problemen inzake personeelsbezetting zijn opgelost en de samenwerking tussen alle betrokken actoren is veelbelovend. Ook de toekomst van de gebiedswerking zou zijn verzekerd, zelfs met reguliere middelen. De commissie vermoedt wel dat in de nabije toekomst nog meer klaarheid zal worden gevraagd over de verhouding tussen de gebiedswerking en de aanpak vanuit een aantal sectoren die ook op het terrein actief zijn. Tijdens de visitatie werd een korte verwijzing gemaakt naar cultuur, zonder daar evenwel verder op in te gaan.

Uiteindelijk is het de bedoeling van het Kortrijkse stadsbestuur om voor elk type gebied een basisaanbod uit te werken en te implementeren voor vier functies, namelijk dienstverlening, info en advies, ontmoeting en gemeenschapsvorming, en beleid. Een belangrijk onderscheid moet echter worden gemaakt tussen de binnenstad en de deelgemeenten van Kortrijk.

Veel inwoners uit bepaalde deelgemeenten voelen zich niet echt Kortrijkzaan. Hun betrokkenheid op hun eigen deelgemeente ligt dan ook gevoelig hoger. "De fusie van de jaren 1970 is nog niet verteerd". Dit werd deels versterkt door de oprichting van ontmoetingscentra per deelgemeente. De gebiedswerking in de deelgemeenten bouwt grotendeels verder op de aanwezigheid van deze ontmoetingscentra. Met andere woorden, ook de gebiedswerking kan de identiteit met de deelgemeente in stand houden of versterken. Vraag is of het stadsbestuur deze "verdere parochianisering" echt wil. Dit zou deels het geval kunnen zijn omdat vrij veel politici blijven focussen op 'hun' deelgemeente. De commissie meent dat het bestuur hierop verder moet reflecteren en minstens de vraag moet beantwoorden of het niet nodig is meer verbindingen te maken tussen het centrum en de deelgemeenten.

De visitatiecommissie stelt vast dat de gebiedswerking de voorbije jaren vorm kreeg en adviseert het bestuur om dit nog verder door te denken op twee vraagstukken die in de nabije toekomst zullen opduiken: enerzijds de relatie tussen het centrum en de deelgemeenten, anderzijds de spanning of de synergie tussen de gebiedsbenadering en de sectorale benadering (cultuur, sport, enzoverder).

Initiatieven zoals ontmoetingscentra kwamen destijds niet van de grond in de Kortrijkse binnenstad, en bijgevolg ontbreekt een dergelijke basis. In de binnenstad is meer maatwerk nodig aangezien de problemen en de opportuniteiten duidelijk verschillen per wijk. Bepaalde wijken in de Kortrijkse binnenstad, en daarbinnen bepaalde doelgroepen, hebben extra aandacht nodig om de leefbaarheid te verhogen. Dat vraagt een verhoogde inzet van mensen en middelen. Er zijn momenteel enkele studies in uitvoering (bijvoorbeeld in de wijk Overleie en de Sint-Elizabethwijk) die rekening houden met de specificiteit van de wijk en peilen naar de noden en de wensen. De uniciteit van de binnenstad schuilt bovendien ook in het feit dat er reeds een stadhuis, een administratief centrum en een OCMW aanwezig zijn. Om dubbel werk te vermijden, werden ook tussen het stadsbestuur en het OCMW duidelijke afspraken gemaakt over gebiedswerking. Sinds begin 2011 nam het OCMW de buurtwerking (vooral in het centrum en gericht op het aanpakken van achterstelling) over van het Kortrijkse stadsbestuur en wordt het Kortrijkse stadsbestuur volledig verantwoordelijk voor de gebiedswerking (decentralisatie van dienstverlening, bevorderen sociale cohesie, inspraak). De buurtwerking is omgedoopt tot 'samenlevingsopbouw'.

4.3 Sociale cohesie versterkt

Evolutie van het effect in cijfers

- De Kortrijkzaan is over het algemeen tevreden over het contact in zijn of haar buurt.
- Het vertrouwen van de Kortrijkzaan in de medemens is veeleer gemiddeld in vergelijking met de resultaten uit de andere centrumsteden. Ongeveer de helft vertrouwt zijn medemens.
- De inwoners van Kortrijk hebben echter relatief weinig vertrouwen in hun stedelijke overheid. Een kleine 30% zegt deze overheid te vertrouwen.
- Het aandeel van de inwoners dat altijd of vaak bepaalde gedragingen zegt te mijden omwille van de risico's op onveiligheid ligt in Kortrijk tussen 16,3% en 25,7%.
- Een kwart van de inwoners uit Kortrijk zegt niet open te doen voor onbekenden, dit is dezelfde score als gemiddeld in de centrumsteden.
- Één op vijf Kortrijkzanen vermijdt om kinderen ergens naar toe te laten gaan. Gemiddeld ligt dit aandeel in de centrumsteden iets hoger.
- 18% van de inwoners vermijdt bepaalde plekken in de stad. Dit aandeel ligt iets hoger dan gemiddeld in de centrumsteden (14%).
- 16% van de inwoners uit Kortrijk vermijdt om bij duisternis weg te gaan en brengt waardevolle spullen naar een veiliger plaats, dit aandeel is even groot als gemiddeld in de centrumsteden.
- Slechts een restpercentage vermijdt om het openbaar vervoer te nemen omwille van de risico's op onveiligheid. 2,65% tegenover 5% gemiddeld in de centrumsteden.

Rapport Stedenfonds 2008-2013 Maatschappelijke effecten en indicatoren: update 2010

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat de Kortrijkzaan tevreden is over het contact in de buurt, maar toch relatief wantrouwig is ten opzichte van medemensen en overheden. Het stadsbestuur ondersteunt inwonersgroepen, verenigingen, vrijwilligers, en (spontane) buurtinitiatieven in de hoop de sociale samenhang te versterken. Het Kortrijkse stadsbestuur geeft aan dat er ook hier een duidelijk onderscheid bestaat tussen de deelgemeenten en de binnenstad. Waar de sociale cohesie en het verenigingsleven in de deelgemeenten sterk zijn uitgebouwd én ondersteund, ziet men dit gegeven veel minder in de Kortrijkse binnenstad. Het Kortrijkse stadsbestuur beschouwt dit dan ook als één van de uitdagingen waarrond de gebiedswerking in de binnenstad moet werken. De visitatiecommissie vermoedt dat bij het versterken van de sociale cohesie in de binnenstad mogelijks vanuit een andere 'frame' moet worden vertrokken. Het onderscheid 'Gesellschaft' versus 'Gemeinschaft' (Tonniës) is zeker behulpzaam bij het maken van deze afweging.

De visitatiecommissie adviseert het Kortrijkse stadsbestuur na te denken over een (verschillende) aanpak inzake het versterken van de sociale cohesie in de binnenstad en in de deelgemeenten ('gemeinschaft').

4.4 Vitale wijken

Evolutie van het effect in cijfers

- De verschillen tussen de waarde voor Kortrijk en het gemiddelde van de 13 centrumsteden verschillen niet significant wat betreft de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. Dit wil zeggen dat Kortrijk een gemiddelde positie inneemt voor de indicatoren inzake tevredenheid over de buurt, speelvoorzieningen, activiteiten voor ouderen, netheid in de buurt, uitstraling van de gebouwen en groeëndruk.
- Voor tevredenheid over contacten in de buurt scoort Kortrijk iets beter dan gemiddeld.

Rapport Stedenfonds 2008-2013 Maatschappelijke effecten en indicatoren: update 2010

De vitaliteit van een wijk heeft vooral betrekking op moeilijk meetbare zaken, zoals vitale coalities. Het Kortrijkse stadsbestuur ziet vitaliteit als het resultaat van een samenspel van goed wonen, gemeenschappelijke buurtvoorzieningen, sociale cohesie, aantrekkelijke initiatieven voor alle leeftijdsgroepen, enzoverder. Zowel grote projecten (vb. Fata Morgana en Villa Van Thilt) als kleinere initiatieven (vb. plaatselijke markten en buurtfeesten) kunnen de verbondenheid vergroten.

In het voortgangsrapport van het bestuur leest de commissie: "Vitale wijken creëren betekent echter ook dat er 'vitale coalities' aanwezig zijn." Zoals gesteld door het bestuur bestaan deze netwerken niet enkel uit de inwoners van de wijk, maar eveneens uit vertegenwoordigers van verschillende organisaties (openbaar én privé) werkzaam in het gebied. Het Kortrijkse bestuur verwijst hier naar het project Sint-Denijsstraat, waar een externe werkgroep werd omgevormd tot een buurtwerkgroep.

De visitatiecommissie juicht het denken rond 'vitale coalities' toe, maar weet anderzijds uit de literatuur en de praktijk dat het tot stand komen of het stimuleren ervan geen voor de hand liggende zaak is. Idealiter groeien dit soort netwerken organisch vanuit een gemeenschappelijke bezorgdheid en een gevoel van mede-verantwoordelijkheid voor een bepaalde problematiek (de aanleg van een pleintje, de sociale cohesie in een buurt). Hoe dit vanuit de lokale overheid te stimuleren of te ondersteunen, is een zoektocht die ook leeft bij andere stadsbesturen in Vlaanderen. Deze collega-steden hebben doorgaans ook de intentie om het initiatiefrecht voor een deel terug te geven aan burgers en verenigingen in de stad.

De visitatiecommissie adviseert het Kortrijkse bestuur om samen met de besturen van de andere Vlaamse centrumsteden kennis en ervaringen uit te wisselen over het stimuleren van vitale coalities en het omgaan met organisch gegroeide initiatieven van onderuit.

4.5 Fysieke woonomgeving

Evolutie van het effect in cijfers

- De scores in Kortrijk verschillen niet significant van de 12 andere centrumsteden wat betreft de tevredenheid over de architecturale uitstraling.
- De inwoners van Kortrijk zijn significant minder fier op hun stad dan de gemiddelde inwoners van de Vlaamse centrumsteden. Zes op tien inwoners in Kortrijk zijn fier op hun stad.
- In 2008 werden in Kortrijk 533 stedenbouwkundige vergunningen uitgereikt, waarvan 443 residentiële (d.i. 83% bestemd voor huisvesting) en 90 niet-residentiële (17%). Sinds 2002 gaat het aandeel residentiële vergunningen in stijgende lijn. Van de 443 vergunningen voor residentiële gebouwen zijn er 254 vergunningen uitgereikt voor de bouw van nieuwe woningen, en 189 voor de renovatie van woningen (57% - 43%). De 254 vergunningen voor nieuwbouw hebben betrekking op 433 woningen: hiervan zijn er 205 flats en 228 eengezinswoningen (47% - 53%).

Rapport Stedenfonds 2008-2013 Maatschappelijke effecten en indicatoren: update 2010

Eerder had de commissie het al over de fysieke metamorfose die de stad de voorbije jaren onderging. Tot nu toe heeft dit niet geleid tot een significant grotere tevredenheid over de architecturale uitstraling, ook niet tot een grotere fierheid bij de inwoners. Daarbij wil de commissie opmerken dat de laatste surveygegevens van 2008 dateren. Bij de bespreking van het eerste effect (zie 4.1) stelde het bestuur al dat de tevredenheid of de fierheid op dit moment anders zou kunnen zijn, nu een groot deel van de werken zijn voltooid. Toekomstige studies zullen bijgevolg moeten aantonen in welke mate de fysiek-ruimtelijke metamorfose van de binnenstad wordt gewaardeerd door de Kortrijkzanen.

Het is alvast een topprioriteit van het bestuur om het wonen in de stad (en zijn rand) aantrekkelijk te maken. De ontwikkeling van een gericht woonbeleid, het installeren van een woonwinkel, en het invoeren van ondersteunende instrumenten moeten samen met het herwaarderen van de buurtuitrusting, het wonen in Kortrijk aantrekkelijker maken. Eén van de instrumenten die het Kortrijkse stadsbestuur, samen met het autonoom stadsontwikkelingsbedrijf, het sociaal verhuurkantoor en het OCMW, hanteert is bouwblokrenovatie. Ook de 'Nu of Nooit-premie' en de gratis renovatiebegeleiding zet het stadsbestuur in om de fysieke woonomgeving in bepaalde buurten op korte termijn te verbeteren.

Dit maatschappelijk effect kwam ook aan bod tijdens de bespreking van het thema 'kindvriendelijkheid'. De suggesties en opmerkingen van de commissie betreffende de fysieke woonomgeving worden bijgevolg behandeld bij dit thema (zie verder: deel 6).

5. HET STEDENFONDS ALS INSTRUMENT

Tijdens elke visitatie wordt tijd gemaakt voor een gesprek over het Stedenfonds als instrument. De visitatiecommissie vraagt het stadsbestuur wat de specifieke meerwaarde van de Stedenfondsmiddelen is en hoe de samenspraak met de Vlaamse overheid verloopt. Daarnaast kan het stadsbestuur verbetervoorstellen formuleren of input leveren voor de toekomst. De vragen in de onderstaande kadertekst werden gebruikt als leidraad voor de gedachtewisseling.

STEDENFONDS NU

- Hoe worden de middelen van het Stedenfonds ingezet in de stad? Op welke prioriteiten? Gebundeld of gefragmenteerd?
- Is de hefboomwerking vooral inhoudelijk (bepaalde beleidsthema's) of methodologisch (grensoverschrijdend werken, strategisch handelen ...)?
- Is er nog beleidsruimte voor heroriëntatie van de Stedenfondsmiddelen of zijn ze door de jaren stilaan 'regulier' geworden?
- Is de omvang van de middelen uit het Stedenfonds voldoende om bepaalde effecten op een betekenisvolle manier te bewerken?
- In welke mate heeft de stad bijzondere impulsen ervaren vanuit het Stedenfonds op de volgende thema's (vergelijk met de krachtlijnen Vlaams Stedenfonds): innovatie, geïntegreerd werken, strategische beleidsvoering, resultaatgericht werken?
- Dreigen die effecten verloren te gaan zonder de middelen uit het Stedenfonds?
- Als het Stedenfonds effect heeft geressorteed op een van die terreinen, is het dan nog nodig om daar een stimulerend beleid rond te voeren?
- Aansturing
 - Biedt de aansturing via de beleidsovereenkomst voordelen voor de steden?
 - Staat de verantwoordingsplicht (en sanctiemogelijkheden) in verhouding tot de omvang van het fonds?
 - Is de termijn van zes jaar voldoende?
- Werkt de visitatie als lerende 'evaluatie'methodiek?

STEDENFONDS IN DE TOEKOMST

- Moet het Stedenfonds sterker worden ingezet op bepaalde welomschreven uitdagingen of beleidsproblemen (impulsfonds)? Of moeten, integendeel, de vrijheidsgraden voor de steden nog verruimd worden?
- Moet een stadsregionale benadering worden gehanteerd?
- Moet het kranse van steden herzien kunnen worden, dynamisch op basis van migratie en sociaal-economische dynamieken?
- Waarom zouden de Stedenfondsmiddelen beter (niet) samengevoegd worden met het Gemeentefonds?

Het trekkingsrecht van de stad Kortrijk uit het Stedenfonds bedroeg 2.439.257 euro in 2010. Dit komt overeen met 2,1% van de lopende uitgaven (uitgaven gewone dienst). Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, opteerde het stadsbestuur van Kortrijk ervoor om in te zetten op één strategische doelstelling, namelijk 'de fysieke en sociale leefbaarheid van de stad en de buurten versterken'.

Aan deze strategische doelstelling worden drie operationele doelstellingen (OD) gekoppeld:

- OD1: Uitwerken en implementeren van een basisaanbod in elk type van gebied op vier functies, namelijk dienstverlening; info en advies; ontmoeting en gemeenschapsvorming; beleid;
- OD2: Uitwerken en implementeren van projecten op maat in de gebieden;
- OD3: Verhogen van de betrokkenheid door voldoende en juist te communiceren met bewonersgroepen en gebruikers.

De commissie waardeert de keuze van het bestuur om de middelen gericht in te zetten op het verhogen van de leefbaarheid van de buurten vanuit een geïntegreerde benadering waarbij zowel stedelijke dienstverlening, fysieke investeringen, sociale maatregelen als de communicatie tussen bestuur en inwoners worden meegenomen.

Het Stedenfonds heeft er volgens het bestuur voor gezorgd dat de gebiedsgerichte werking sterker en sneller op de lokale beleidsagenda kwam. Ook gaf het een impuls aan het lokaal sociaal beleid, de buurtwerking en het geïntegreerd werken in het algemeen. Het Stedenfonds geeft impulsen op bepaalde domeinen, maar is niet doorslaggevend in de strategische koers van het bestuur.

De middelen van het Stedenfonds geven ook de financiële zuurstof om de centrumfunctie beter uit te bouwen. “Via het Stedenfonds kun je als centrumstad jezelf verwerklijken”. Minder fijn is dat de burgemeenten het Stedenfonds dan ook als argument inroepen om niet te moeten bijdragen in het oplossen van bovenlokale vraagstukken. Toen het stadsbestuur van Kortrijk een solidaire oplossing bepleitte voor de daklozenopvang in de winter of de aanleg van een doortrekkersterrein, verwezen de burgemeenten naar het Stedenfonds dat volgens hen bedoeld is om in dit soort vraagstukken als centrumstad de verantwoordelijkheid te dragen.

Het Stedenfonds wordt door het stadsbestuur ervaren als een vrij soepel instrument, zeker in vergelijking met andere Vlaamse instrumenten. De Vlaamse administratie gaat op dit punt op een volwassen manier om met de centrumsteden. Geen betutteling, wat men bijvoorbeeld wel vindt van de veiligheidscontracten.

De balans tussen lusten (financiële middelen) en lasten (verantwoordingsplicht) is in evenwicht. De vereenvoudiging die via het Planlastendecreet en de Beheers- en Beleidscyclus wordt aangekondigd, wordt verwelkomd door het bestuur.

Ook de methodiek van de visitatie wordt als positief beoordeeld. Dergelijke methodiek zou voor het bestuur trouwens niet misstaan in een bredere strategische overeenkomst tussen Vlaanderen en zijn steden.

Het stadsbestuur is geen voorstander van een integratie van het Stedenfonds in het Gemeentefonds. Een apart Stedenfonds blijft wenselijk omwille van de typische stedelijke problemen en uitdagingen die onder meer voortvloeien uit de centrumfunctie die deze steden vervullen. Het bestuur er pleit voor ook om de inhoudelijke focus van het Stedenfonds in de toekomst voldoende breed te houden, zodat er ruimte blijft voor een eigen invulling door het bestuur en voor een verscheidenheid aan maatregelen.

Meer aandacht zou moeten gaan naar een “lerend netwerk” rond het Stedenfonds waar alle Vlaamse centrumsteden aan deelnemen.

6. KINDVRIENDELIJKHEID

Het Kortrijkse stadsbestuur koos als centrale thema voor de visitatie 'Kindvriendelijkheid, als toets voor een open en toegankelijke en aangename stad voor iedereen'. Dit thema sluit aan bij de geactualiseerde beleidsvisie van het stadsbestuur die streeft naar een warme, leefbare centrumstad op mensenmaat en die focust op een 'jong' Kortrijk. De keuze voor dit thema ziet de visitatiecommissie als een moedige keuze, omdat het bestuur zelf nog zoekende is en nog geen palmares heeft voor te leggen.

Tijdens de visitatiedag en in de voorbereidende themapapers blijkt dat het stadsbestuur zich zorgen maakt over de demografische evolutie. De Kortrijkse bevolking zou na een lichte stijging de komende jaren terug een dalende trend vertonen, terwijl in Vlaanderen een groei van 2% wordt verwacht. Prognoses geven ook aan dat de Kortrijkse bevolking verder zal vergrijzen. Het bestuur benadrukte tijdens de visitatie dat ze een vertrek van jonge tweeverdieners uit de stad wenst te vermijden en het centrum levendig wil houden. De Kortrijkse binnenstad trekt immers, net zoals andere Vlaamse centrumsteden, ouderen, asielzoekers, allochtonen en kansarmen aan. Kleinere appartementen en goedkope rijwoningen zijn frequenter aanwezig binnen de Kortrijkse ring dan in de omliggende gebieden.

Ter voorbereiding van de visitatiedag werd dit thema ook besproken met externe stakeholders. Op 24 februari 2011 bediscussieerden een twaalfstal Kortrijkse sleutelfiguren de voorbereidende nota. Alle interessante opmerkingen en suggesties werden meegenomen tijdens het debat op de visitatiedag zelf en bijgevolg ook verwerkt in onderstaande paragrafen.

Kind of Gezin? Welke doelgroepen?

De visitatiecommissie merkt op dat het stadsbestuur worstelt met een doel-middeldiscussie rond het thema 'Kindvriendelijkheid'. Wenst het bestuur een stad op maat van alle kinderen of wenst men, om fiscale en andere redenen, veeleer jonge tweeverdieners in de stad te houden of te krijgen? Allicht beide, maar is er een prioriteit? Tijdens sommige gesprekken leek het bestuur te focussen op kindvriendelijkheid 'in enge zin', dan weer overheerste een rendementsvisie en kreeg de visitatiecommissie te horen "dat kindvriendelijkheid niet de lading dekt voor wat het stadsbestuur wil". In de themapaper werd alvast gesteld dat een kindvriendelijke stad zich niet enkel mag richten op kinderen, maar op quasi alle leeftijden, zeker ook op jongeren en jonge gezinnen. De visitatiecommissie vraagt zich dan ook af of 'kindvriendelijkheid' hier niet beter wordt vervangen door 'gezinsvriendelijkheid'.

De visitatiecommissie adviseert het Kortrijkse stadsbestuur om in functie van een effectief beleid expliciet de strategische doelen aan te geven: wenst men in de eerste plaats een kindvriendelijke stad te zijn of wenst men vooral actieve dertigers en veertigers in de stad te huisvesten?

Hoe dan ook kan het zinvol zijn om een al te sterke 'rendementsvisie' te verlaten ten voordele van een focus op beleving. Jonge mensen ervaren het stadscentrum als weinig dynamisch. Het straalt vooral rust uit (met bovendien veel rusthuizen) en het kabbelt voort "op het ritme van de tearoom". Misschien is de stad Kortrijk momenteel wel meer 'doods' voor (jonge) volwassenen dan voor kinderen. De visitatiecommissie zag wel enkele interessante dynamieken (zie verder), maar deze liggen te verspreid over allerlei eilandjes in de stad (zowel in tijd als ruimte) om de beleving van jongeren en jonge gezinnen te versterken. De stedelijke voorzieningen in de kern lijken trouwens het 'tea-room' karakter te versterken. In het centrum situeren zich dienstencentra met een werking naar ouderen, terwijl er in de wijken sprake is van wijkcentra voor een ruimere doelgroep.

De visitatiecommissie stelde zich ook de vraag hoe het Kortrijkse bestuur in de toekomst zal omgaan met kinderen uit kansarme gezinnen en met de toenemende diversiteit, voornamelijk in het stadscentrum. Zo zou één vijfde van de kleine kinderen die in Kortrijk wonen van allochtone afkomst zijn. In

enkele scholen spreken tot 80% van de leerlingen geen Nederlands thuis. Ondanks het feit dat grootste-delijke problematieken van de Eurometropool Rijsel-Kortrijk-Doornik meer en meer zullen doorwerken in/op de stad, was er in de themapaper en tijdens de visitatiedag beperkte aandacht voor kinderen uit kansarme gezinnen en voor allochtone kinderen. Nochtans merkte de commissie tijdens de stakeholdersmeeting bij een aantal Kortrijkse actoren de vrees voor een negatieve spiraal. Het Kortrijkse stadsbestuur gaf aan dat deze doelgroep ook in het jeugdwerk ondervertegenwoordigd is. De commissie wil deze problematiek op dit moment niet overroepen, maar vraagt er anderzijds wel aandacht voor van het bestuur.

De visitatiecommissie adviseert het Kortrijkse stadsbestuur en de Kortrijkse bevolking om zich voldoende bewust te zijn van de multiculturalisering en daar ook voldoende actief mee om te gaan (flankerend onderwijsbeleid, gerichte initiatieven) zodat dit geen aanleiding vormt voor een negatieve spiraal in het centrum.

Een lovenswaardig project in Marke, maar dan?

In 2011 startte het Kortrijkse bestuur, meer bepaald het Team Jeugd en de gebiedswerking, met een pilootproject in Marke. Hierbij gaat men na wat de favoriete speelplekken zijn van kinderen (ingerichte speelterreintjes, avontuurlijke parken, graspleintjes, doodlopende straten,...) en hoe de ruimte ertussen op een veilige manier kan worden ingevuld. Bedoeling is vanuit die ervaringen te komen tot een ruimer speelweefselplan dat gebaseerd is op het gebruik en de wensen van de kinderen uit Marke. Tijdens de visitatie werd duidelijk dat dergelijke initiatieven niet vanzelfsprekend zijn, zowel op politiek als op ambtelijk vlak. Wie initieert en coördineert? Veel interessante initiatieven groeien organisch, bottom-up en vanuit een unieke context. Deze zomaar transfereren naar andere gebieden is bijgevolg niet aan te raden.

De visitatiecommissie adviseert het stadsbestuur om gaandeweg te leren uit dergelijke interessante initiatieven en in het bijzonder te onderzoeken hoe dergelijke initiatieven ook in de Kortrijkse binnenstad een kans op slagen krijgen.

Een uitwaaiend thema en dus gedeelde verantwoordelijkheid

Uit alle delen van de visitatie (themapaper, stakeholdersdebat en visitatiedag) bleek dat een discussie over 'kindvriendelijkheid' al snel uitwaaiert over heel wat domeinen, en betrekking heeft op zowel harde als zachte sectoren. Bijgevolg beschouwt het Kortrijkse stadsbestuur de kindvriendelijkheid van de stad niet alleen als een bevoegdheid van de schepen van Jeugd. Elke schepen en elke directie moeten hier hun verantwoordelijkheid opnemen. Zo werd aan de visitatiecommissie duidelijk gemaakt dat bij de ontwikkeling van stadsprojecten het bestuur normaal gesproken controleert of bijvoorbeeld speelpleinen wenselijk zijn. Het stadsbestuur geeft wel aan dat een brede Jeugdtoets misschien een stap te ver is, maar dat een 'lightversie' zeker te overwegen is voor specifieke dossiers.

Het stadsbestuur hoopt onder meer met een gericht woonbeleid en met citymarketing de vlucht van jonge gezinnen te keren. Zo wordt onder meer ingezet op het aantrekkelijk maken van rijwoningen. Met de 'rijwoningwandelingen' wil het Kortrijkse bestuur de aandacht trekken op de rijwoning als toffe vorm van stedelijk wonen. Ook tracht het bestuur in samenwerking met het OCMW, het stadsontwikkelingsbedrijf en een sociaal verhuurkantoor de woon- en leefkwaliteit in bepaalde deelgebieden te verbeteren via 'bouwblokrenovatie'. Buurtbewoners worden hier met behulp van premies aangespoord om hun huizen te renoveren en zo de negatieve spiraal in de buurt te doorbreken. Naast premies voorziet het stadsbestuur ook in renovatiebegeleiders, gewenste voorzieningen (vb. kinderopvang) en het aantrekkelijk maken van de publieke ruimte. Jonge gezinnen zijn immers vragende partij voor betaalbare en comfortabele huur- en koopwoningen in de stad, zeker in een stad als Kortrijk die omwille van zijn schaal op maat is van jonge gezinnen. De stad Kortrijk moet hier wel de concurrentie aangaan met

verkavelingsprojecten in omliggende gemeenten zoals Harelbeke, Kuurne en Wevelgem. Gesteld wordt dat een gebrek aan (grote) tuinen mogelijks kan worden gecompenseerd door veel aangenaam en toegankelijk groen, leuke speeltuinen, 'coole' hangplekken (zoals in het winkelcomplex 'K in Kortrijk'), voldoende fietsstallingen, enzoverder. Een beleid rond kindvriendelijkheid vraagt ruimtelijk gezien wel maatwerk. Het verschil tussen de condities in de Kortrijkse binnenstad en deze in de omliggende deelgemeenten is immers te groot, in het bijzonder op vlak van veiligheid, mobiliteit, recreatie, groen en voorzieningen. In Kortrijk mag men bovendien de moeizame identificatie met Kortrijk door de inwoners uit de deelgemeenten niet vergeten. De fusie uit de jaren 1970 blijkt nog niet helemaal verteerd.

Het Kortrijkse stadsbestuur verwacht dat het imago van de (binnen)stad een boost zal krijgen nu enkele ingrijpende stadsontwikkelingsprojecten zijn afgerond (vb. 'K in Kortrijk', de Leiewerken, Buda Kunsteneiland,...). Aangezien dergelijke stadsprojecten mee de fierheid en tevredenheid van de bewoners bepalen, erkent de visitatiecommissie het belang ervan voor de inwoners van de stad, zeker voor hippe jonge gezinnen. De visitatiecommissie vermoedt wel dat jonge gezinnen een betaalbare woning met een tuin essentiëler vinden dan het feit dat Kortrijk evolueert tot een 'designstad'.

Wil het Kortrijkse stadsbestuur jonge gezinnen met jonge kinderen in de stad huisvesten, dan zijn wel bijkomende plaatsen voor kinderopvang nodig, vooral in het stadscentrum. Ondanks aanzienlijke investeringen van zowel het stadsbestuur, het OCMW en particuliere initiatieven, blijft de vraag nog steeds groter dan het aanbod. Momenteel tracht het stadsbestuur via het 'Samenwerkingsverband Kinderopvang' ook met private organisaties aan deze problematiek te werken.

De visitatiecommissie adviseert om de wensen van jongeren (13-18 jaar) niet uit het oog te verliezen. Zij hebben specifieke noden en kiezen meer en meer zelf wat ze doen, minder de ouders. Deze jongeren hebben momenteel al hun 'eigen' plekken in de binnenstad (zeker op vrijdagen), maar naast deze 'eilandjes' is er allicht ruimte voor nieuwe (bottom up) initiatieven.

Het hoger onderwijs in Kortrijk is zowel een troef (veel potentieel) als een zwakte. Eén van de fundamentele problemen is dat de KULAK (KULeuven afdeling Kortrijk) geen masteropleidingen aanbiedt waardoor universiteitsstudenten na hun bacheloropleiding naar een andere universiteitstad trekken waar ze dan vaak blijven hangen na het afronden van hun studies. Dergelijk fenomeen wil het Kortrijkse stadsbestuur vermijden: "We moeten onze jeugdspelers (eigen jongeren) houden en kansen geven". Niet-universitaire opleidingen zijn wel sterk aanwezig in de stad. Het stadsbestuur zoekt in overleg met andere actoren welke bijkomende hogere opleidingen de stad zou kunnen aanbieden. Mogelijks kan dat op termijn voor een verjonging van de stad zorgen. Een tweede probleem betreft de afwezigheid van heel wat studenten in de binnenstad. Het weghouden van studentencampussen uit het stadscentrum wordt door sommigen als "een enorme strategische blunder" gezien. Tal van interne en externe sleutelfiguren pleiten voor meer auditoria in de binnenstad in plaats van op Hoog Kortrijk. Studenten in de binnenstad kunnen voor een welgekomen dynamiek en een bruisende sfeer zorgen. Momenteel zou het stadsbestuur overleggen met actoren uit het hoger onderwijs, maar niet elke betrokken actor staat positief tegenover een verhuis.

Jonge gezinnen zijn ook gebaat bij een sterke werkgelegenheid in de buurt. Tijdens de visitatiedag gaf het stadsbestuur aan dat de deconcentratie van bedrijven mogelijks positief kan doorwerken in de stad Kortrijk. Ook de impact van de Eurometropool Rijsel-Kortrijk-Doornik en de relatief goedkopere context zouden de stad Kortrijk aantrekkelijk maken voor bedrijven, zeker voor diegene die niet noodzakelijk vanuit de Vlaamse ruit wensen te werken.

De commissie adviseert het bestuur om het verhaal van de Eurometropool goed op te volgen. Vanuit een actieve houding kan men de opportuniteiten benutten en de bedreigingen afwentelen. Vanuit een

passieve houding zullen de potenties onbenut blijven en zullen een aantal ongewenste maatschappelijke fenomenen vanzelf overwaaien.

Visie, regie en beleid

De visitatiecommissie erkent dat het thema 'kindvriendelijkheid' een holistische aanpak vergt. Dat neemt niet weg dat de commissie tijdens de visitatiedag regelmatig naar de samenhang in het 'stedelijk project kindvriendelijkheid' zocht. De vaststelling is dat veel elementen door elkaar lopen en dat een overkoepelend kader of een brede visie vooralsnog ontbreekt. De vraag blijft ook in welke mate er een bereidheid of draagvlak is om kindvriendelijkheid effectief als afweging mee te nemen doorheen relevante dossiers. Het stadsbestuur lijkt alvast, zij het veeleer ad hoc, zijn goodwill te tonen, maar dit is onvoldoende. Een verkokerde aanpak moet plaats maken voor een meer geïntegreerd en gestroomlijnd verhaal. De visitatiecommissie adviseert het Kortrijkse stadsbestuur dan ook om in overleg met alle stakeholders grondig na te denken over een meer coherente visie en aanpak rond kinderen en jonge gezinnen in de stad. Veel versnipperde zaken worden best gebundeld. Ook stelt de commissie voor om bepaalde strategische keuzes meer expliciet te maken en deze best ook te formaliseren zodat ze voor alle betrokkenen een houvast aanwezig zijn. Zoals reeds aangehaald, dient hierbij zeker ook aandacht te gaan naar de keuze voor een beleid dat zich expliciet richt op 'een kindvriendelijke stad' dan wel op 'het aantrekken van actieve dertigers en veertigers' (zie boven).

Hiermee samenhangend is het onduidelijk welke actoren binnen het stadsbestuur het mandaat hebben om rond kindvriendelijkheid beleidsdomeinoverschrijdend werk te leveren. De strategische cel? Bovendien moet er ook buiten de organisatiegrenzen worden gekeken: welke zijn de prioritaire partners voor de stad om kindvriendelijkheid te realiseren? Kan het Kortrijkse bestuur hier een bepaalde regisseursrol vervullen? Welke? En hoe externe partners en geïnteresseerden dan meenemen in het 'governance netwerk'? Hierbij kan het echter niet de bedoeling zijn dat het Kortrijkse bestuur allerlei zaken naar zich toe trekt en dat de stad zelf steeds tracht te scoren.

Het Kortrijkse stadsbestuur erkende alvast het visie- en regieprobleem. Wel vroeg het zich af of dit geen problematiek is die voor quasi alle centrumsteden geldt. De suggestie werd formuleerd om met de verschillende centrumsteden een gezamenlijke reflectie te wijten aan dit thema, de aanpak ervan en de inbedding in de organisatie.

Betreffende het kindvriendelijk maken van de stad adviseert de visitatiecommissie het Kortrijkse stadsbestuur om te leren van initiatieven uit andere steden en eigen ervaringen te delen. In het syntheserapport zal de visitatiecommissie verder ingaan op de organisatie van transversale strategische uitdagingen.

Troeven vinden

'MyMachine', Spinrag, Sinksenfeesten,... de visitatiecommissie maakte kennis met heel wat troeven van de stad Kortrijk. Ze zijn echter vaak verborgen. "Het probleem van onze stad is niet het aanbod, maar wel de weg ernaar vinden". Het vraagt zoekwerk of een goed netwerk om leuke initiatieven voor kinderen en jongeren te ontdekken. Het Kortrijkse stadsbestuur gaf aan reeds te hebben geïnvesteerd in een brochure waarin het aanbod van zowel sport als cultuur aan bod komt.

De visitatiecommissie adviseert het bestuur om de 'verborgen schatten' in de stad Kortrijk beter in de kijker te plaatsen. Gedacht wordt aan de opmaak van een Kortrijks kinderplan of een alternatieve kaart van de stad. Niet alleen kan het bestaande aanbod beter worden gevaloriseerd, ook kunnen bepaalde sites (vb. jeugdherberg, leegstaande ziekenhuizen,...) op dat vlak een stimulans gebruiken.

7. BESLUIT VAN DE VISITATIECOMMISSIE

De stad Kortrijk is de voorbije jaren van gezicht veranderd, zeker de binnenstad op het fysiek-ruimtelijke vlak ('K in Kortrijk', de Leiewerken, de skatebowl, het Buda-eiland, het streekbezoekerscentrum). Gezien de doorlooptijd van dit soort van stadsprojecten zijn veel van deze realisaties de vruchten van een jarenlange inspanning. Talrijke stadsprojecten kwamen via verschillende netwerken en door allerhande verbindingen van de grond of in een stroomversnelling. De stedelijke administratie moest naar adem happen de voorbije jaren maar heeft het er uiteindelijk goed vanaf gebracht. Het resultaat is zichtbaar in de stad en mag worden gezien. Het bestuur heeft onder meer met de Stationsomgeving of Kortrijk Weide trouwens nog een aantal ingrijpende stadsprojecten in de steigers die de komende jaren het aanzien van de stad verder zullen bepalen.

Wellicht hebben de binnenstad en zijn bestuur na deze golf van grote projecten nood aan een adem-pauze. Even temporiseren kan volgens de commissie inderdaad nuttig zijn, maar de 'vaart' waarin het stadsbestuur verkeert, wordt volgens de commissie best niet onderbroken. De verworven expertise en ervaring kunnen nu ten volle worden benut om op een efficiënte wijze nieuwe fysiek-ruimtelijke ingrepen te realiseren. Daarbij dient het stadsbestuur te onthouden dat andere stakeholders in de processen een rol (moeten) spelen. Samen met private investeerders kunnen ambities hoger worden gelegd, samen met de inwoners moet nagegaan worden wat wenselijk is. Het stadsbestuur kan in deze processen een regierol opnemen. Dergelijke netwerkbenadering is ook van toepassing op andere horizontale of transversale thema's die het Kortrijkse stadsbestuur steeds meer centraal stelt in zijn beleid: gebiedswerking, kindvriendelijkheid, toegankelijkheid, dienstverlening en/of city marketing.

Het bestuur wenst de komende jaren ook aan te grijpen om de fysieke investeringen in een goede balans te brengen met minder materiële investeringen op het vlak van leefbaarheid. De visitatiecommissie kan het bestuur hierin bijtreden, zeker in het licht van een aantal demografische ontwikkelingen (verkleuring, vergrijzing). Dergelijke immateriële realisaties kunnen minder als 'flagship projects' worden beschouwd, maar zijn evenzeer noodzakelijk. Daarbij vindt de commissie het belangrijk om het 'fysiek-ruimtelijke' en de sociale samenhang niet als twee verschillende bestuursopties te zien. Ze zijn complementair en verweven. Het is volgens de commissie een uitdaging voor het (nieuwe) Kortrijkse stadsbestuur om beide te integreren in één wervende toekomstvisie.

De commissie ontmoette in Kortrijk een professioneel korps van ambtenaren en medewerkers die zich bedienen van moderne beheers-, plannings- en opvolgingsinstrumenten. Hoewel in het verleden al grondig geschaafd werd aan het verbeteren van de dienstverlening en de organisatiestructuur, zijn er opnieuw plannen voor een herindeling van de diensten. Het nieuwe organogram laat uitschijnen dat de stedelijke administratie in de toekomst meer geïntegreerd en vanuit een vlakkere structuur zal werken. Door met een zeer beperkt aantal directies te werken vervult ze hier mogelijks een pioniersrol voor andere steden. De opmerking die de visitatiecommissie hierbij maakt is dat het stadsbestuur hierdoor niet per definitie een betere regierol zal vervullen binnen complexe netwerken waarin ook tal van externe actoren zitten. Op dit vlak spelen vooral de vaardigheden en het profiel van het politieke en ambtelijke personeel een belangrijke rol. Het maken van vitale coalities veronderstelt externe oriëntatie en netwerkmakers.

De visitatiecommissie stelde vast dat het Kortrijkse bestuur, meer dan andere stadsbesturen in Vlaanderen, worstelt met de verhouding tussen de binnenstad en haar deelgemeenten. Dit kwam duidelijk tot uiting in de discussies over de politieke vertegenwoordiging, de gebiedswerking, de kindvriendelijkheid en het wonen in de stad. De visitatiecommissie vraagt zich daarbij af in welke mate de tevredenheidscijfers verschillen tussen de binnenstad en de deelgemeenten. Voor sommige gegevens zijn de verschillen reeds blootgelegd, voor andere nog niet. Een volledige analyse kan allicht voor een efficiënt beleid op maat zorgen, waarbij de aandacht voor een goede 'sociale mix' in elk van de stadsdelen voor de com-

missie van belang is. De binnenstad en de deelgemeenten verdienen omwille van hun verschillende morfologie een aparte aanpak.

Tot slot wil de commissie ingaan op de besteding van de Stedenfondsmiddelen, waarbij de voorbije jaren exclusief werd ingezet op de gebiedsgerichte werking. Dit heeft in belangrijke mate de leefbaarheid in de verschillende stadsdelen verhoogd, maar wellicht minder bijgedragen tot de uitbouw van de stedelijkheid of de fierheid bij de bewoners. Tijdens de visitatie werd zelfs gesproken over “een nieuwe parochianisering”. De vraag stelt zich bijgevolg of de tijd niet rijp is om in de volgende Stedenfonds-overeenkomst de keuze te maken voor een meer verbindend thema. Gegeven het strategisch karakter van ‘kindvriendelijkheid’ (inspelend op de demografische uitdagingen en betrekking hebbend op alle domeinen en activiteiten in de stad) ligt hier volgens de commissie een interessant leidmotief voor de komende jaren. Gezien de morfologie van Kortrijk zal de link met de gebiedsgerichte werking ook in dit geval niet echt weg zijn, want ‘kindvriendelijkheid’ laat zich op een andere manier operationaliseren in het centrum dan in de deelgemeenten.

8. BIJLAGEN

8.1 Leden visitatiecommissie

Naam	Rol in visitatie	Functie
prof. dr. Herwig Reynaert	voorzitter	voorzitter Centrum voor Lokale Politiek (UGent)
Bart Van Herck	projectleider	manager IDEA Consult
prof. dr. Thomas Block	coördinator, verslaggever	docent stadspolitiek en stedenbeleid, Centrum voor Lokale Politiek (UGent)
prof. dr. Maria De Bie	expert kindvriendelijkheid	docent vakgroep Sociale Agogiek, Universiteit Gent
Dirk Broekaert	ervaringsdeskundige, praktijkexpert	diensthooft Jeugd - VGC
Leen Verbist	ervaringsdeskundige, praktijkexpert	schepen Antwerpen
Dimitri Gevers	ervaringsdeskundige, praktijkexpert	schepen Turnhout
Noot: Caroline Ryckeboer van het team Stedenbeleid (Agentschap voor Binnenlands Bestuur) en Linda Boudry (Kenniscentrum Vlaamse Steden) woonden de visitatie bij als waarnemers.		

8.2 Aanwezigen stakeholdersgesprek

Ter voorbereiding van de visitatie vond op 24 februari 2011 een gesprek plaats met private stakeholders rond 'kindvriendelijkheid'. Hieronder een opsomming van de personen die daarop aanwezig waren. De visitatiecommissie is deze mensen erkentelijk voor hun medewerking:

- Tjalle Groen (voorzitter jeugdraad);
- Ruben Benoit (bolwerk);
- David Wemel (Jint);
- Nele Hofman (OCMW);
- Bart Noels (Leiedal);
- Bernard Schatteman (VBS 't Fort);
- Wino Baekelandt (H. Hart);
- Mia Cattebeke (MPI Hoge Kouter);
- Jos Verbist en Inge Lattré (Antigone);
- Veerle De Mey (Voka);
- Becky Verthé (Howest);
- Pol Coussement (Passerelle);
- Cornelia Hauspie (waarnemer stadsbestuur Kortrijk).

Prof. dr. Maria De Bie en prof. dr. Thomas Block, beiden werkzaam aan de Universiteit Gent, traden op als gespreksleiders.

8.3 Dagverloop en agenda visitatie Kortrijk op 30 maart 2011

Tijdstip	Onderdeel	Inhoud	Betrokkenen
8.30 uur	Aankomst met koffie	Informele ontmoeting, aan receptietafels, zodat er een gemoedelijke kennismaking kan plaatsvinden tussen het visitatieteam en de vertegenwoordigers van de stad.	Visitatiecommissie, college van burgemeester en schepenen, Stefaan Renard en Patricia Ghekiere
9.30 uur	Actuele en toekomstige maatschappelijke uitdagingen en strategische keuzen	Gespreksronde waarbij we stil staan bij de maatschappelijke effecten ('outcome') die de stad formuleerde in de beleidsovereenkomst 2008-2013 i.h.k.v. het Stedenfonds Inleidend: hoe speelde de stad in op de aanbeveling van de visitatiecommissie 2005 die met stedelijke organisatie hadden te maken: voldoende capaciteit om de veranderingen te dragen, rastermanager i.f.v. externe regie ,... Hoofdgedeelte: Kortrijk formuleerde 5 maatschappelijke effecten (zie verder). We bespreken per maatschappelijk effect: <ul style="list-style-type: none"> Welke evoluties stellen we vast met betrekking tot het nagesteeftde effect? (gewenste of niet gewenste evolutie); Werden de operationele doelstellingen (prestatie 2009) gehaald die men in functie van deze effecten had vooropgesteld in de beleidsovereenkomst? (gehaald, niet gehaald); Indien het effect negatief evolueerde: kunnen we als stad de trend ombuigen? Hoe kan het stadsbestuur beter grip krijgen op de situatie? Moeten de doelstellingen worden bijgestuurd? ; Indien het effect positief evolueerde? Heeft de stad daar een significant aandeel in? Kunnen we dat aantonen? Waren het de acties i.h.k.v. het stedenfonds die het verschil maakten of zijn het andere initiatieven vanuit de stad die een rol speelden? Afsluitend: Kortrijk formuleerde 5 prioritaire maatschappelijke effecten waarop ze met het Stedenfonds wil ingrijpen. Zijn er (of verwachten we) sinds de opmaak van de beleidsovereenkomst (2008) andere of nieuwe maatschappelijke evoluties waar we willen op ingrijpen?	Sessie met managementteam en leidende ambtenaren (oude raadszaal)
11.00 uur	Korte pauze		
11.15 uur	Actuele en toekomstige maatschappelijke uitdagingen en strategische keuzen	Middagmaal onder de vorm van een walking diner, zodat er veel uitwisseling kan plaatsvinden tussen de aanwezigen.	Alle betrokkenen die deelnemen aan de visitatiedag: visitatiecommissie, college van burgemeester en schepenen, managementteam, etc
12.15 uur	Lunch		Sessie met het managementteam en leidende ambtenaren
13.30 uur	Stedenfonds als instrument	Open gedachtenwisseling over het Stedenfonds als instrument voor stedenbeleid: noodzaak en omvang, het hefboomkarakter, de inhoudelijke oriëntatie ervan, de voorwaarden waaronder het wordt aangeboden (toepassing) en eventuele gewenste bijstellingen. Als achtergrond bij het gesprek, herhalen we hieronder de krachtlijnen die aan de basis liggen van het Vlaamse stedenfonds: <ul style="list-style-type: none"> Het voeren van een integraal en inclusief beleid (samenhangende en sectoroverstijgende aanpak); Een planmatige aanpak; Een complementair beleid: extra impuls geven, leemtes binnen reguliere financiering aanvullen); Continuïteit verzekeren via een meerjarenprogramma (6 jaar); Partnerschap: tussen overheidsniveaus, tussen publieke en private actoren; Resultaatgerichtheid en afrekenen op prestaties (niet op effecten); Maatwerk: een breed kader vanuit Vlaanderen, waarbinnen de stad zelf kiest op welke terreinen ze de middelen inzet; Werken met beleidsovereenkomst. 	

Tijdstip	Onderdeel	Inhoud	Betrokkenen
14.30 uur	Korte pauze		
14.45 uur	Themagesprek: kindvriendelijkheid	<p>Bespreking van het prioritaire thema dat door het stadsbestuur van Kortrijk werd gekozen, namelijk 'Kindvriendelijkheid, als toets voor een open, toegankelijke en aangename stad voor iedereen'.</p> <p>We besteden daarbij onder andere aandacht aan volgende onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maakt de stad een goede analyse van de situatie? • Heeft de stad een visie op de aanpak van de maatschappelijke uitdaging? • Heeft de stad een visie over haar rol en die van partners (regio, netwerksturing)? • Welke middelen zet de stad in? • Welke acties en projecten worden gerealiseerd (incl. goede praktijken)? Dringen bijkomende/andere initiatieven zich op? 	<p>Leden managementteam, diensthoofden en 'veldwerkers' op het terrein.</p> <p>Aanwezig:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cornelia Hauspie • Bieke Vertriest • Nele Hofman • Stefaan Renard • Mieke VDCandelaere • Hanne Verledens • Hannes Vanmeenen • Peter De Greef • Ann Devloo
16.45 uur	Korte pauze	De leden van de visitatiecommissie stemmen hun bevindingen onderling af	Leden visitatieteam
17 uur	Plenaire afsluiting	Indrukken en terugblik op de visitatie door de voorzitter, zonder evenwel vooruit te willen lopen op de conclusies die in het latere visitatierapport zullen worden opgenomen.	Alle betrokkenen die deelnamen aan de visitatiedag

8.4 Aandeel Kortrijk in het Stedenfonds

	Inwoners 2008	Gecumuleerde trekkingsrech- ten beleids- overeenkomst 2008-2013 (in euro)	Trekkingsrecht 2008 uit ste- denfonds (in euro)	Uitgaven gewone dienst (rekening 2008) in euro *	% Stedenfonds 2008 / Uitgaven gewone dienst 2008
Aalst	78.271	12.947.676	2.271.847	106.247.307	2,1%
Antwerpen	472.071	292.744.200	50.678.593	1.253.981.765	4,0%
Brugge	117.073	19.052.208	3.334.241	186.386.229	1,8%
Genk	64.294	32.806.638	5.467.773	92.138.374	5,9%
Gent	237.250	148.812.480	25.703.043	595.470.539	4,3%
Hasselt	71.543	11.086.560	1.967.855	105.403.332	1,9%
Kortrijk	73.941	12.977.430	2.250.474	104.691.078	2,1%
Leuven	92.704	16.579.200	2.889.584	147.889.316	2,0%
Mechelen	79.503	22.687.266	3.781.211	117.744.784	3,2%
Oostende	69.175	24.804.090	4.134.015	119.977.444	3,4%
Roeselare	56.547	8.829.198	1.568.730	79.943.467	2,0%
Sint-Niklaas	70.450	11.037.486	1.952.019	98.637.477	2,0%
Turnhout	40.070	7.133.598	1.234.015	63.375.421	1,9%
VGC	1.119.348	69.522.000	11.992.600	138.990.000	8,6%
Totaal	2.642.240	691.020.030	119.226.000	3.210.876.533	3,7%

Bron: Agentschap Binnenlands Bestuur, www.lokaalstatistieken.be

Noot: 2008 wordt als referentiejaar genomen, omdat voor dat jaar uniforme gegevens (dezelfde bron voor alle steden) beschikbaar zijn om het aandeel van het Stedenfonds te bepalen in de lopende uitgaven (uitgaven gewone dienst).

8.5 Aanbevelingen van de visitatiecommissie van 2005

De komst van de visitatiecommissie in 2005 zorgde voor de nodige spanning in Kortrijk. Na de visitatiedag en na het verschijnen van het rapport heerste een opgeluchte stemming: “we zijn op de goede weg”. Wel hadden de kritische geluiden een zekere nagalm in de stedelijke organisatie. Zo werd het woord ‘verpampering’ meermaals opnieuw gebruikt wanneer het de eigen verantwoordelijkheid van de Kortrijkse burgers betrof.

Vorige stedenfondsovereenkomst (2003-2007) zette Kortrijk in op een tweetal speerpunten. Enerzijds de versterking van buurten en wijken en anderzijds het creëren van een kwaliteitsverhoging van het bestuur. Bij de versterking van buurten en wijken stonden twee acties centraal, namelijk het project Sint-Denijsestraat (dat in 2007 werd beloond met de Thuis-in-de-Stadprijs) en het inzetten van buurt- en opbouwwerk in enkele aandachtswijken. Om tot een kwaliteitsverhoging van het bestuur te komen werd gekozen voor een meldpunt en voor de ontwikkeling van een gebiedswerking. Dit laatste staat centraal in de huidige beleidsovereenkomst van het stedenfonds.

De kern van het rapport 2005:

- De stad Kortrijk is tijdig wakker geworden en tracht – geactiveerd door een gedreven politiek leiderschap – met allerhande initiatieven (cf. verbetering van de dienstverlening, het opstarten van verschillende stadsprojecten en de versterking van het territoriaal werken) een achterstand in te halen. De bedenking die werd gemaakt betrof de capaciteit van de stad en zijn stedelijke organisatie om op een korte termijn kwaliteitsvol met dergelijke veranderingen om te gaan. Vandaar de subtitel van het Kortrijkse visitatierapport: ‘Tussen drive en overdrive’. De toenmalige visitatiecommissie had vaak de indruk dat de stad nood had aan een moment van bezinning alvorens op het elan verder te gaan.

Aanbevelingen uit het rapport 2005:

- Algemeen (en inzake regie). De stad Kortrijk, wiens ambities aanzienlijk zijn toegenomen, moet de relaties met haar sterke partners (OCMW, de politie, SOK en de intercommunale Leiedal) goed onderhouden en eventueel opnieuw vorm geven in functie van het versterkt stedelijk bewustzijn. Het kan daarbij zinvol zijn om afspraken te maken over een duidelijk aanspreekpunt (vb. de rastermanager) en om regie niet te koppelen aan een verticale en hiërarchische sturingsvorm.
- Inzake indicatoren. Het versterken van de informatiepositie en het (verder) ontwikkelen van kwaliteitsvolle initiatieven inzake monitoring en indicatoren kunnen op termijn een meerwaarde creëren.
- Inzake territoriaal werken. De vele vormen van territoriaal werken (een experiment met wijkgericht werken in het project Sint-Denijsstraat, de buurtwerking in probleebuurtten of aandachtswijken, de gebiedswerking die lijkt te focussen op gedeconcentreerde dienstverlening, en de stadsontwikkelingsprojecten) worden best duidelijk benoemd en indien wenselijk ook goed uit elkaar gehouden.

Meer specifiek werd ook gevraagd om zeker in aandachtswijken de samenhang tussen verschillende inspanningen goed te organiseren (i.e. niet enkel vanuit een sociale invalshoek werken, maar ook rekening houden met het fysieke en soms ook het repressieve), om de evoluties in deze buurten goed op te volgen (kwantitatief én kwalitatief), om niet al te snel een uniform model te hanteren dat van toepassing is op zowel buurtwerking als gebiedswerking, om in alle projecten eenzelfde hoge kwaliteit na te streven (zoals in de Sint-Denijsstraat).

De aanbevelingen omtrent gebiedswerking behandelen we hier apart omdat de huidige Kortrijkse overeenkomst hierop focust. De visitatiecommissie begreep (aanvankelijk) de invulling van de gebiedswerking (in de deelgemeenten) niet zo goed: “Kiest de stad eerder voor een doorgedreven één-loketfunctie in de deelgemeenten, aangestuurd door één centrale dienst? Of is er veeleer maatwerk dat pragmatisch voortvloeit uit aanwezige elementen?” Deze onduidelijkheid en/of spanning zorgde voor verwarring. De commissie stelde dan ook voor gefaseerd te werken en met een testcase.

- Inzake een centraal meldpunt. De visitatiecommissie loofde de inspanningen om te komen tot een overkoepelend meldpunt voor integraal klachtenmanagement. Wel hoopt de commissie dat alle directies op de kar springen en het promoten van het meldpunt een aandachtspunt blijft.

www.thuisindestad.be